

Sveavägen 59
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights
Member of The International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsi.se

RFSL Info & Media AB
+46 8 50 162 910
komut@rfsi.se
www.rfsi.se

Fax
+46 8 50 162 999

Webb
www.rfsi.se

REMISSYTTRANDE
2014-01-27

Socialstyrelsen

Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer

RFSL (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter) har beretts tillfälle att yttra sig över Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (Dnr 4.1.1. 43635/2013). RFSL lämnar härmed följande synpunkter.

Sammanfattning

RFSL anser att vid genomförande av föreskrifter och allmänna råd på området våld i nära relationer bör samtliga sju diskrimineringsgrunder uppmärksammas som viktiga aspekter av olika förutsättningar och möjligheter att få god hjälp. Specifikt vill RFSL lyfta fram att även könsidentitet och/eller könsuttryck måste finnas med uppräkningsen av ”de särskilda behov som en våldutsatt kan ha på grund av” i stycket *Stöd och hjälp enligt 5 kap. 11 § SoL*.

RFSL som företrädare för hbtq-personer (homosexuella, bisexuella, transpersoner och andra personer med queera uttryck och identiteter) vill också peka på de specifika behov av utbildning som krävs för att ge gruppen ett likvärdigt bemötande. Specifikt inriktade insatser behövs också på flera områden, som skyddat boende för män och transpersoner och unga hbtq-personer utsatta för hedersrelaterat våld

Utgångspunkter för yttrandet

Bakgrunden till Socialstyrelsens förslag till föreskrifter är att regeringen beslutat att ge Socialstyrelsen i uppdrag att i arbetet med att fortsätta stödja utvecklingen av socialtjänstens stöd till våldutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld möjliggöra förbättrad hjälp och förbättrat stöd till våldutsatta barn. Socialstyrelsen har meddelat att de genom föreskrifter vill skärpa vissa av rekommendationerna i Socialstyrelsens allmänna råd och möjliggöra förbättrad

hjälp och förbättrat stöd till våldsutsatta barn genom att utarbeta föreskrifter. Socialstyrelsen har beslutat att de nya föreskrifterna och allmänna råden på området våld i nära relationer ska omfatta målgrupperna våldsutsatta kvinnor och män, barn som bevittnat våld och barn som utsatts för våld samt våldsutövare.

Socialstyrelsens förslag

RFSL välkomnar Socialstyrelsens förslag om nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. Vi ser positivt på att Socialstyrelsen genom nya riktlinjer stärker möjligheten för personer och barn utsatta för våld att erhålla stöd och hjälp. Vi välkomnar specifikt att Socialstyrelsen har beslutat att de nya föreskrifterna och allmänna råden på området våld i nära relationer även ska omfatta målgruppen våldsutsatta män, förutom våldsutsatta kvinnor, barn som bevittnat våld, barn som utsatts för våld samt våldsutövare. En utgångspunkt för RFSL är att lagstiftningen inte ska ge något som helst utrymme för att kunna tolkas eller tillämpas på så sätt att samma slags kränkning kan tillmätas olika straffvärde beroende på vilket kön brottsoffret respektive förövaren har.

Styckena förebyggande arbete och information

Förebyggande insatser är mycket viktiga och RFSL vill att socialnämnden tidigt ska uppmärksamma risker för våld och arbeta förebyggande för att förhindra våld. Vi vill därför, i stycket *Förebyggande arbete enligt 3 kap. 2 § andra stycket SoL*, byta ut ordet ”bör” till ”ska”. Det är viktigt med förebyggande arbete mot presumtiva våldsutövare och att även arbeta med återfallsprevention.

Likaså anser vi att det ska vara ett krav att socialnämnden ska planera för hur grupper och enskilda, såväl vuxna som barn, ska nås med information om nämndens verksamhet för våldsutsatta, barn som bevittnat våld och våldsutövare. Om inte detta sker finns risken att exempelvis hbtq-gruppen inte nås av adekvat information. Även här, i stycket *Information om socialtjänsten enligt 3 kap. 4 § SoL*, önskar vi byta ut ordet ”bör” till ”ska”.

Behov av stöd

När det gäller behov av stöd, både avseende vuxna och barn, bör detta utredas utifrån såväl akut som på kort och lång sikt. Erfarenheten visar att socialtjänsten många gånger agerar utifrån akuta behov och på kort sikt men ser inte att våldsutsatta och deras barn/våldsutsatta barn ofta också behöver ett mer långsiktigt stöd

Grupper med särskilda behov

Under rubriken *Stöd och hjälp enligt 5 kap. 11§ SoL* så framgår att nämnden bör, såväl vid planering av verksamheten som i enskilda ärenden, beakta de särskilda behov som en våldsutsatt kan ha på grund av bl.a.

- sin ålder,
- funktionsnedsättning,
- sin sexuella läggning,
- att hon eller han tillhör en nationell minoritet,
- att hon eller han har en utländsk bakgrund,
- missbruk och beroende eller
- risken för hedersrelaterat våld.

Det är anmärkningsvärt att vare sig könsidentitet eller könsuttryck finns med, specifikt då vi vet att transpersoner i både svensk och internationell forskning har en särskild utsatthet för våld till följd av särskilt utbredd stigmatisering, diskriminering och isolering. Övriga diskrimineringsgrunder i lagen finns representerade.

I en internationell studie om transpersoners utsatthet för våld i nära relationer hade 60 procent av respondenterna upplevt någon form av kontrollerande beteende av sin partner eller ex-partner och 45 procent hade upplevt fysiskt våld av en partner eller ex-partner. 25 procent hade inte kontaktat någon eller berättat för någon om det partnervåld de hade varit med om. Hälften hade kontaktat en vän, familjemedlem/släkting, granne eller kollega. 20 procent kontaktade en hbt-organisation eller organisation för transpersoner. 7 procent kontaktade en organisation för partnervåld (*Abuse - Out of sight, out of mind? Transgender Peoples Experiences of Domestic Abuse*, 2010). Med anledning av detta finns grund att misstänka att mörkertalet hos våldsutsatta transpersoner är högre än genomsnittet.

Det finns skyddade boenden som tar emot transpersoner men som har liten eller ingen transkompetens, vilket gör att personen kan ha svårt att få adekvat hjälp. I flera fall uppstår också frågan om en könsspecifik verksamhet eller ett könsspecifikt skyddat boende kan ta emot en transperson. Personalen kan fråga sig vems definition av transpersonens könstillhörighet (transpersonens egen, personalens eller någon annan definition) som gäller och därmed avgör om personen tillhör verksamhetens/det skyddade boendets målgrupp. Även personalens oro för hur andra boenden/klienter i verksamheten kan reagera på transpersoner kan avgöra om de tas emot.

Behov av utbildning och kunskap

Kunskapen om våld i nära relationer i fråga om hbtq-personer är ofta bristfällig inom både socialtjänst och hälso- och sjukvården. Att öka kunskapen om hbtq-personers särskilda utsatthet kan möjliggöra ett bättre bemötande som inte

grundar sig på heteronormativa föreställningar. För att kunna se och uppmärksamma de specifika behov som uppstår hos bland annat våldsutsatta hbtq-personer krävs mer specifik kunskap och medvetenhet. Heteronormativitet bidrar till att hbtq-personer inte vågar berätta om sin situation i mötet med personal. Många känner också en oro och ängslan i mötet med personalen på grund av de heteronormativa budskap som förmedlas inom socialtjänst och hälso- och sjukvården. Länsstyrelsens tillsyn pekar också på behovet av att kompetens runt särskilt utsatta grupperns behov förbättras. I granskningen framkommer även att socialtjänsten i kommunerna nästan inte har några insatser för våldsutsatta personer som lever i samkönade relationer. Utifrån detta ser vi ett behov av att även kunskapsinhämtning runt grupper med specifika behov regleras i föreliggande föreskrifter och allmänna råd.

Insatser till våldsutövare

Gällande insatser till våldsutövare vill RFSL lyfta fram att det har varit svårt att få adekvat stöd och hjälp för våldsutövande kvinnor och transpersoner till att förändra/upphöra med sitt beteende. Det är viktigt att se till att andra grupper än män också får adekvata insatser för sitt våldsagerande.

Insatser till våldsutövare ska syfta till att personen ska upphöra med sitt våld, men förutom detta bör också våldsutövaren tillägna sig en ökad förståelse för vilka konsekvenser våld kan få för partner och barn. Insatser till våldsutövare behöver dessutom följas upp och utvärderas.

Hedersrelaterat våld

Andelen hbtq-ungdomar som blivit utsatta för fysiskt våld av sin familj är signifikant högre än bland heterosexuella unga. Vi vill även lyfta fram att socialtjänsten måste öka sin kunskap runt hedersrelaterat våld och hbtq-frågor. Hbtq-ungdomar som utsätts för hedersrelaterat våld är mycket utsatta. Trots detta har de ofta inte fått adekvat stöd i samband med att de utsätts för hedersrelaterat våld. Detta på grund av bristande kunskap om det hedersrelaterade våld hbtq-personer utsätts för.

Skyddat boende

Skyddat boende för män saknas fortfarande i stor utsträckning. Detta gäller både män över 18 år som är utsatta för hedersrelaterat våld och män utsatta för våld i nära relationer. Det finns också få skyddade boenden med vilja och kompetens att ta emot transpersoner. RFSL anser det är mycket angeläget och borde vara högprioriterat att det tillskapas skyddade boenden för män och för transpersoner. Detta då det finns alltför få boenden som tar emot dessa målgrupper i relation till behovet av skyddade boenden.

I riktlinjerna finns ett förslag att förutom skyddat boende även erbjuda annat lämpligt boende. Vi ser behovet av att endast erbjuda skyddat boende, vilket i och för sig kan vara av olika karaktär. Så länge som alternativet annat lämpligt boende finns så kommer i huvudsak män och transpersoner även fortsättningsvis placeras på vandrarhem, korridorboenden och enklare hotell. Detta är inte boenden som är acceptabla för ett brottsoffer som är i behov av skydd.

Ulrika Westerlund
Förbundsordförande RFSL

Suzann Larsdotter
Brottsoffersamordnare RFSL

Maria Tillquist
Brottsoffersamordnare RFSL